

Ключові слова: стягнення аліментів, утримання дитини, боржник, кримінальна відповідальність, невиконання рішення суду.

Ключевые слова: взыскание алиментов, содержание ребенка, должник, уголовная ответственность, неисполнение решения суда.

Key words: recovery of alimony, child support, debtor, criminal liability, non-execution of a court decision.

ГОНГАЛО РЕГНА ФРАНЦІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Конституція є Основним Законом України. У ній відображаються законодавчо осмислені політичні та економічні процеси, що відбуваються в нашій країні, реалізуються засади розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову.

У сучасних умовах Конституція України, як справедливо зазначає В.Костицький, є своєрідною моделлю Української держави [1], основою розвитку національного права України. У юридичній літературі підкреслюється, що Конституція України є правовою основою розвитку усіх галузей права України [2], у тому числі – основою для розвитку національного законодавства України [3]. Повною мірою такі особливості стосуються цивільного законодавства. Отже, Конституція України займає центральне місце в системі джерел права і джерел цивільного процесуального права зокрема.

У юридичній літературі найвища юридична сила Конституції щодо всіх законів та інших нормативно-правових актів зумовлюється тим, що вона за своєю соціально-правовою природою є установчим нормативно-правовим актом держави. З цього випливають такі її властивості як: первинність, «першопочатковість», пріоритетність у встановленні визначальних засад суспільного і державного устрою, становища людини в суспільстві; універсальність (конституція врегульовує всі основні ділянки суспільного і державного життя, всі основні відносини людини з державою, винятковість, унікальність у регулюванні основних засад держави і суспільства; підвищена юридична стабільність (зокрема, внаслідок специфічного, ускладненого порядку її зміни). Провідні українські вчені справедливо акцентують увагу на тому, що найвища юридична сила Конституції знаходить свій вияв у таких ознаках:

- верховенство, підпорядкованість, субординованість, відповідність їй (конституційність) усіх інших законів та підзаконних нормативних актів;

- абсолютна, всезагальна обов'язковість: в Україні немає суб'єктів, котрим не дозволялося б не дотримуватися її положень [4].

Усі нормативно-правові акти, що складають систему законодавства України, повинні відповідати Конституції України. Таке положення, як справедливо підкреслюють провідні науковці, означає, що закони та інші нормативно-правові акти повинні: 1) бути розвитком конституційних норм – конкретизацією чи деталізацією їхнього змісту, або ж 2) визначати порядок (процедуру) їх здійснення, або ж 3) встановлювати юридичну відповідальність за порушення Основного Закону.

Така вимога стосується і джерел цивільного процесуального права. Вони формуються, виходячи з загальних засад правового регулювання суспільних відносин, які закладені в Основному Законі.

Найбільш насиченою процесуальними нормами є ст. 129 Конституції, в якій закріплено основні засади судочинства: законність; рівність всіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості; підтримання державного обвинувачення в суді прокурором; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом; обов'язковість рішень суду. Статтею 8 Конституції встановлено, що остання має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативного акту з точки зору відповідності його Конституції і у всіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії [5].

Суди безпосередньо застосовують Конституцію у таких випадках: 1) якщо зі змісту норм Конституції не випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом; 2) якщо закон, який був чинним до прийняття чи набрання чинності Конституції, після цього суперечить їй; 3) якщо правовідносини, що розглядаються судом, законом не врегульовано, а нормативний акт, прийнятий Верховною Радою або Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, суперечить Конституції; 4) якщо укази Президента України, які внаслідок їх нормативно-правового характеру підлягають застосуванню судами при вирішенні конкретних судових справ, суперечать Конституції.

Конституція України, будучи основним законом нашої держави, встановлює основні засади організації і здійснення правосуддя в цивільних справах: 1) визначає судову систему України та уповноважує суди на здійснення правосуддя в цивільних справах; 2) є законом прямої дії і має найвищу юридичну силу по відношенню до всіх інших актів цивільного процесуального права; 3) визначає основні засади цивільного судочинства, правовий статус особи; 4) закріплює право особи на судовий захист та гарантії його реалізації [6].

Слід зауважити, що Основний Закон України містить норми-принципи формування національного цивільного законодавства України. Так, цей акт, несучи в собі властивості Основного Закону держави,

згідно зі ст. 8 Конституції України, має найвищу юридичну силу. Це вказує на те, що всі нормативно-правові акти, прийняті Верховною Радою України, Президентом України, іншими уповноваженими на те органами, повинні відповідати нормам Основного Закону України.

Як джерело цивільного процесуального права Конституцію характеризує та обставина, що в ній визначено основні засади регулювання суспільних відносин, які складають предмет цивільного процесуального права. Згідно зі ст. 13 Конституції України кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Законодавець також передбачає, що власність зобов'язує, вона не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. У той же час, держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Здійснення та реалізація цих принципів є важливою передумовою просування України по шляху ринкових реформ. Право власності, передбачене Конституцією України, сприяє запровадженню вільної ринкової економіки як підґрунтя економічної політики країни.

Список використаної літератури:

1. Костицький В. Конституція України 1996 року – модель Української держави / В. Костецький // Право України. – 2001. – №8. – С. 16–20.
2. Шаповал В. Конституція як форма (джерело) конституційного права України (питання теорії) / В. Шаповал // Право України. – 1999. – № 6. – С.5–9.
3. Опришко В. Загальнотеоретичні і практичні проблеми систематизації законодавства України / В. Опришко // Право України. – 1999. – № 12. – С. 25–30.
4. Тацій В. Я. Конституція України: [наук.-практ. Коментар] / [В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін.]; Ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. – Харків : Вид-во «Право» ; К. : Концерн «Видавничий Дім», 2003. – 808с.
5. Ясинка М. М. Цивільний процес України: Підручник; [за загальною ред. д. ю.н., доцента М. М. Ясинка], 2014. – 744 с.
6. Бичкова С.С., Бобрик В.І., Ізарова І.О., Карпенко О.І., Кравченко О. С Цивільне процесуальне право України: навч. посіб. / С.С.Бичкова (заг.ред.). — Вид. 2-ге, доп. і перероб. — К. : Атіка, 2007.

Ключові слова: Конституція України, джерело, цивільне процесуальне право, правосуддя, юридична сила, законодавство.

Ключевые слова: Конституция Украины, источник, гражданское процессуальное право, правосудие, юридическая сила, законодательство.

Key words: Constitution of Ukraine, source, civil procedural law, justice, legal force, legislation.